
ПЕДАГОГІКА

УДК 378(470):355.01(047.3)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/82-1-55>**Євген БАЖЕНКОВ,***orcid.org/0000-0003-0117-294X*доктор економічних наук, доцент,
директор,Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти»
(Київ, Україна) *bazhenkov@imzo.gov.ua***Андрій РЕБРИНА,***orcid.org/0000-0002-5108-2793*

доктор філософії,

старший викладач кафедри теорії і методики фізичного виховання
Національного університету фізичного виховання і спорту України
(Київ, Україна) *sportanre@gmail.com***Галина КОЛОМОЄЦЬ,***orcid.org/0000-0002-4315-3977*

кандидат педагогічних наук,

старший дослідник, заступник директора

Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти»
(Київ, Україна) *g0978423267@gmail.com*

ВИКОРИСТАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті висвітлено процес використання здоров'язбережувальних технологій в закладах вищої освіти України. Доведено, що використання здоров'язбережувальних технологій збереже здоров'я здобувачів вищої освіти і сприятиме успішній професійній самореалізації та саморозвитку. Визначено характер та актуальні аспекти процесу здоров'язбереження здобувачів вищої освіти різних спеціальностей в період навчання (бакалаврат, магістратура).

Мета статті – проаналізувати процес використання здоров'язбережувальних технологій в закладах вищої освіти України.

Процедура теоретико-методологічного дослідження. Методологія дослідження базується на сучасних положеннях педагогічної науки і відображає процес використання здоров'язбережувальних технологій в закладах вищої освіти України.

Дослідження здійснювалось із застосуванням загальнонаукових методів (вивчення, аналіз і узагальнення довідкової інформації, огляд науково-освітніх друкованих та он-лайн джерел), а також систематизації та узагальнення.

Наукова новизна: схарактеризовано актуальні аспекти процесу використання здоров'язбережувальних технологій в закладах вищої освіти України.

Висновки. 1. Використання здоров'язбережувальних технологій збереже здоров'я здобувачів вищої освіти і сприятиме успішній професійній самореалізації та саморозвитку. 2. Забезпечення використання здоров'язбережувальних технологій має спиратися на особливості пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти різних спеціальностей (бакалаврат, магістратура), на варіативність методів і форм навчання. 3. В практичному використанні здоров'язбережувальних технологій здоров'язбереження трактується не як сукупність лікувальних та профілактичних заходів, а як форма розвитку здобувачів вищої освіти. 4. Системоутворюючим засобом здоров'язбереження здобувачів вищої освіти різних спеціальностей є індивідуальний диференційований підхід. 5. В процесі формування здоров'язбережувальної компетентності здобувачів вищої освіти виокремлено такі етапи: мотиваційний; теоретичний; практичний.

Ключові слова: здоров'язбережувальні технології, здоров'язбережувальні освітні технології, здобувачі вищої освіти, заклади вищої освіти.

Ievhen BAZHENKOV,

orcid.org/0000-0003-0117-294X

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor;

Director;

State Scientific Institution "Institute for Modernization of the Content of Education"

(Kyiv, Ukraine) bazhenkov@imzo.gov.ua

Andrii REBRYNA,

orcid.org/0000-0002-5108-2793

PhD,

Lecturer at the Department of Theory and Methods of Physical Education

National University Department of Physical Education and Sports of Ukraine

(Kyiv, Ukraine) sportanre@gmail.com

Halyna KOLOMOIETS,

orcid.org/0000-0002-4315-3977

PhD,

Senior researcher, Deputy director,

State Scientific Institution "Institute for Modernization of the Content of Education"

(Kyiv, Ukraine) g0978423267@gmail.com

USE OF HEALTH-SAFE TECHNOLOGIES IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

The article highlights the process of using health-saving technologies in higher education institutions of Ukraine. It is proven that the use of health-saving technologies will preserve the health of higher education students and contribute to successful professional self-realization and self-development. The nature and relevant aspects of the health-saving process of higher education students of various specialties during their studies (bachelor's, master's degree) are determined.

The purpose of the article is to analyze the process of using health-saving technologies in higher educational institutions of Ukraine.

The procedure of theoretical and methodological research. The research methodology is based on modern provisions of pedagogical science and reflects the process of using health-saving technologies in higher education institutions of Ukraine.

The research was carried out using general scientific methods (study, analysis and generalization of reference information, review of scientific and educational printed and online sources), as well as systematization and generalization.

Scientific novelty: the current aspects of the process of using health-saving technologies in higher education institutions of Ukraine are characterized.

Conclusions. 1. The use of health-saving technologies will preserve the health of higher education students and will contribute to successful professional self-realization and self-development. 2. Ensuring the use of health-saving technologies should be based on the peculiarities of the cognitive activity of higher education students of various specialties (bachelor's, master's), on the variability of methods and forms of learning. 3. In the practical use of health-saving technologies, health-saving is interpreted not as a set of therapeutic and preventive measures, but as a form of development of higher education students. 4. An individual differentiated approach is a system-forming means of health-saving of higher education students of various specialties. 5. In the process of forming health-saving competence of higher education students, the following stages are distinguished: motivational; theoretical; practical.

Key words: health-saving technologies, health-saving educational technologies, higher education students, higher education institutions.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В умовах реформування освітнього простору вітчизняної системи вищої професійної освіти важливо більш інтенсивно використовувати здоров'язберезувальні технології та технології індивідуального здоров'язбереження для створення зони професійного комфорту учасників освітнього процесу. Фахівці, які вивчають дану сферу наголошують на необхідності вивчення валеологічних, педагогічних, терапевтичних та

фізкультурно-оздоровчих методик і технологій, що використовуються в закладах вищої освіти України.

Майбутні фахівці різних спеціальностей, які є здобувачами вищої освіти як бакалаврату, так й магістратури потребують процесу формування здоров'язберезувальної компетентності в структурі професійної освіти. Необхідність оволодіння здоров'язберезувальними технологіями збереже здоров'я здобувачів вищої освіти і сприятиме

успішній професійній самореалізації та саморозвитку.

Недостатньо вивченими вважаємо проблеми створення здоров'язбережувального середовища, що впливають на здоров'я майбутніх фахівців.

Аналіз основних досліджень і публікацій.

Аналіз наукових та психолого-педагогічних джерел свідчить, що різними аспектами проблеми збереження здоров'я цікавилось багато вітчизняних науковців. Різні аспекти здоров'язбереження в умовах вітчизняних освітніх закладів вивчали: С. Грищенко (2022), О. Ковальова (2022), О. Прокоф'єва (2022), А. Цапко (2022) та ін. Серед зарубіжних науковців, що вивчали деякі аспекти збереження здоров'я такі, як виявлення факторів ризику, які негативно впливають на здоров'я – А. Garcy, D. Berliner (Garcy & Berliner, 2018: 40–66).

Важливі напрями формування культури здорового способу життя молоді розкриті в чисельних працях таких науковців, як: В. Гінзбург, Т. Полішко, П. Полушкін, Д. Гальченко та ін.; Н. Карапузова зверталася до визначення основних характеристик здоров'язбережувального середовища освітніх закладів та окреслення педагогічних умов його створення (Карапузова, 2015: 39–45) та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Невирішеними частинами загальної проблеми є методичне забезпечення процесу використання здоров'язбережувальних технологій здобувачів вищої освіти.

Мета статті – проаналізувати процес використання здоров'язбережувальних технологій в закладах вищої освіти України.

Процедура теоретико-методологічного дослідження. Здоров'язбережувальні технології, а також здоров'язбережувальні освітні технології сприяють впровадженню здоров'язбережувального навчання як процесу збереження здоров'я здобувачів освіти, взаємодії суб'єктів освітнього процесу, результатом якого є засвоєння знань, умінь, навичок, способів творчої діяльності, системи цінностей.

Методологія дослідження базується на сучасних положеннях педагогічної науки і відображає процес використання здоров'язбережувальних технологій в закладах вищої освіти України.

Дослідження здійснювалось із застосуванням загальнонаукових методів (вивчення, аналіз і узагальнення довідкової інформації, огляд науково-освітніх друкованих та он-лайн джерел), а також систематизації та узагальнення.

Наукова новизна: схарактеризовано актуальні аспекти процесу використання

здоров'язбережувальних технологій в закладах вищої освіти України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Забезпечення використання здоров'язбережувальних технологій має спиратися на особливості пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти різних спеціальностей (бакалаврат, магістратура), на варіативність методів і форм навчання.

У статті 1 закону України «Про вищу освіту» (2014) наголошено, що «5) вища освіта – сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у закладі вищої освіти (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти» (Про вищу освіту, 2014). Саме тому існує необхідність систематизації та використання й здоров'язбережувальних технологій у закладах вищої освіти.

Розглянемо деякі важливі поняття для нашого дослідження. Здоров'язбережувальна освітня технологія, що організована закладом вищої освіти значно покращить медико-психолого-педагогічну профілактику і корекцію негативних психофізіологічних, психологічних і особистісних станів здобувачів різних спеціальностей.

Водночас маємо зазначити, що однозначне визначення поняття «здоров'язбережувальна технологія» в вітчизняній педагогічній літературі відсутнє. Натепер в наукових розвідках вітчизняних вчених, що досліджують дану проблему виокремилися такі напрями: 1) де здоров'язбережувальна технологія розглядається: як освітня технологія, показник якої спрямований на здоров'язбереження; 2) як технології навчання здоров'ю, що об'єднують формування культури здоров'я здобувачів освіти, здорового способу життя, валеологічну і гігієнічну освіту; 3) як сукупність оздоровчо-фізкультурних заходів в період навчання у вищій школі (бакалаврат, магістратура); 4) як формування сприятливого освітнього середовища у закладах вищої освіти; 5) як профілактичні заходи з протидії шкідливим звичкам здобувачів вищої освіти.

Наукові розвідки О. Кабацької, Л. Шуби, В. Шуби визначають, що у здобувачів вищої освіти (бакалаврат, магістратура) натепер «недостатньо сформований високий рівень інтересу до розвитку здоров'язбережувальної діяльності та готовності до впровадження здоров'язбережувальних

технологій у процесі освіти». Зазначені автори з'ясували, що «майже половина здобувачів навіть не замислюється про необхідність свідомого ставлення до здоров'язбереження, а отже, не цікавиться цими питаннями». О. Кабацька з співавторами доводять, що «вирішення проблеми збереження здоров'я здобувачів вищої освіти потребує спільної уваги всіх зацікавлених у цьому: педагогів, батьків, представників громадськості» (Кабацька & Л.Шуба & В.Шуба, 2020: 85–89).

Маємо констатувати, що поняття «здоров'язбережувальна освітня технологія» визначається як система різних цілеспрямованих дій на цілісний освітній процес у закладах вищої освіти України. Наші наукові розвідки проводилися в умовах дистанційного навчання. Натепер технологіями дистанційного навчання є комплекс освітніх технологій, включаючи психолого-педагогічні та інформаційно-комунікаційні, що надають можливість реалізувати процес дистанційного навчання в освітніх закладах. До освітніх технологій в дистанційному навчанні нами віднесено й здоров'язбережувальні технології в закладах вищої освіти. До переваг дистанційного навчання у закладах вищої освіти віднесено гнучкий графік навчання, можливість поєднання роботи і навчання, можливість опанування додаткових компетенцій (Положення про дистанційне навчання, 2013).

В наших працях спираємося на роботи вітчизняних вчених. Так, О. Ковальова, А. Цапко, О. Прокоф'єва, С. Грищенко в своїх наукових працях наголошують на використанні здоров'язбережувальних освітніх технологій починаючи із закладів загальної середньої освіти: «забезпечення функціонування рухового режиму здобувачів освіти; здійснення моніторингу стану рухової підготовленості здобувачів освіти; створення умов для формування у дітей навичок самоорганізації та самоконтролю, які сприятимуть активізації рухової діяльності; контроль процесу формування ефективної рухової поведінки здобувачів освіти» (Ковальова & Цапко & Прокоф'єва & Грищенко, 2022: 173). Саме тому вважаємо, що впровадження у практику роботи закладів вищої освіти здоров'язбережувальних технологій у поєднанні з компетентнісним підходом є важливою складовою здоров'язбережувального середовища. Щодо здоров'язбережувальних технологій, то вони передбачають взаємозв'язок та взаємодію всіх факторів освітнього процесу, спрямованих на збереження і зміцнення здоров'я здобувачів вищої освіти. Особливу увагу при цьому необхідно звернути на здобувачів і бакалаврату, і магістратури (Оржеховська, 1999: 10–11).

Важливою умовою використання здоров'язбережувальних технологій в закладах вищої освіти є досягнення оздоровчих цілей і завдань, що неможливе в межах традиційного освітнього процесу у ЗВО, який передбачає розподіл освітнього та виховного процесів, організацію освітнього процесу за часовими відрізками й орієнтацію на самостійну роботу. Маємо погодитися з результатами досліджень вчених: Г. Грибана, С. Замрозович-Шадріної, Л. Вікторової, Д. Єфімова, що при цьому потрібне врахування відповідності поставленої мети віковим та індивідуальним особливостям здобувачів вищої освіти. Зазначені вчені доводять, що зміст, кількість і якість навчального матеріалу, спосіб, структура, доступність його викладання, так само як й загальні здібності, фізичні можливості впливають на рівень загальної здоров'язбережувальної підготовки здобувачів вищої освіти. Про це вкрай важливо пам'ятати в умовах воєнного стану в нашій країні (Грибан, 2012: 147; Замрозович-Шадріна & Вікторова & Єфімов 2022: 108).

Важливою вважаємо тезу, що «на період воєнного стану актуальними є змішана та дистанційна форми навчання. Наголосимо, що дистанційна форма навчання реалізує принцип безперервної освіти і здатна задовольнити постійно зростаючий попит на знання в інформаційному суспільстві. Під час змішаного навчання у вищій школі необхідно підтримувати самомотивацію здобувачів вищої освіти щодо власного навчання, а також високий рівень їхньої самоорганізації. Зауважимо, що здоров'язбереження спирається на формування безпечної поведінки, в основі якої лежить спосіб життя». Саме тому: «Спосіб життя має велике значення для здоров'я людини і складається з чотирьох категорій: рівень життя (економічної); якість життя (соціологічної); стиль життя (соціально-психологічної); устрій життя (соціально-економічної)» (Бужина & Носовець & Калмиков, 2024: 37; М. Носко & Грищенко & Ю. Носко, 2013: 98; Замрозович-Шадріна & Вікторова & Єфімов, 2022: 105).

С. Грищенко, І. Бужина, І. Шапаренко констатують, що існує необхідність залучення в процес здоров'язбереження як здобувачів вищої освіти різних спеціальностей, так й викладачів вищої школи до використання новітніх інтерактивних платформ. Вчені наголошують, що також має підвищуватися мотиваційний фактор в отриманні нових знань щодо здоров'язбережувальних технологій. Використання таких технологій у ЗВО, об'єктивне оцінювання здоров'язбережувальних компетентностей впливає на активне впрова-

дження академічної культури та академічної доброчесності здобувачів вищої освіти (бакалаврат, магістратура) та викладачів університетів (Грищенко & Бужина & Шапаренко, 2022: 15–22).

Проте, необхідно й коротко розглянути практичні аспекти діяльності психологічних служб закладів вищої освіти. Маємо наголосити, що одним із завдань психологічної служби ЗВО має бути превенція руйнівного впливу війни на психологічний та психічний стан здобувачів вищої освіти різних спеціальностей. Важливим аспектом також є необхідність забезпечення безперешкодного доступу здобувачів вищої освіти до працівників психологічної служби, як під час занять, так і в поза аудиторний період. Необхідною в період воєнного стану має стати емоційна підтримка здобувачів. Вона має проводитись систематично і поетапно. В процесі формування здоров'язбережувальної компетентності здобувачів вищої освіти вітчизняними вченими виокремлено три етапи: 1) мотиваційний (формування у здобувачів вищої освіти інтересу до різних аспектів здорового способу життя); 2) теоретичний етап (інформування та пропагування знань про здоров'я та необхідні чинники здоров'язбереження здобувачів); 3) практичний етап (подальше вдосконалення здоров'язбережувальної компетентності).

Щодо підвищення компетентності як науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти, так і здобувачів у напрямі здоров'язбереження та надання першої психологічної допомоги, дана наукова розвідка наголошує на тому факті, що складовими здоров'язбережувальної компетентності здобувачів вищої освіти в умовах воєнного стану мають бути сприятливі для здоров'я спеціальні та психосоціальні компетенції (життєві навички). Здоров'язбережувальні технології в процесі формування здоров'язбережувальної компетентності та прищеплення навичок здорового способу життя як здобувачам вищої освіти різних спеціальностей (бакалаврату і магістратури), так і науково-педагогічним працівникам університетів повинні мати в основі актуальні методи та методики здоров'язбереження.

У 2022 році, з початком повномасштабного вторгнення на територію України окупаційних військ, в умовах війни особливої ролі та значення набуває психологічна підтримка всіх учасників освітнього процесу у вищій школі. На виконання положення статті 76 Закону України «Про освіту» № 2145-VIII від 5 вересня 2017 року (Про освіту, 2017), листом МОН № 1/8794-22 від 2 серпня 2022 року «Щодо діяльності психологічної служби в системі освіти у 2022/2023 навчаль-

ному році» визначено, що психологічна допомога та емоційна підтримка у закладах вищої освіти має проводитись систематично і поетапно, починаючи із закладу дошкільної освіти, саме тому важливим є питання підвищення компетентності науково-педагогічних працівників у напрямі надання першої психологічної допомоги та оволодіння сучасними технологіями такої допомоги учасникам освітнього процесу у вищій школі (Щодо діяльності психологічної служби в системі освіти у 2022/2023 навчальному році, 2022).

Освітній процес в період воєнного стану у вітчизняних закладах вищої освіти почав, хоч і не активно, проте відновлюватися з середини березня 2022 року в *дистанційному* або *змішаному* форматах. Війна та воєнний стан безпосередньо торкнулися усіх вітчизняних закладів вищої освіти. Організація освітнього процесу в умовах воєнного стану, створення безпечних умов, збереження академічної культури та якості освіти, а також реагування на події, пов'язані з військовими діями – основні напрями діяльності ЗВО, які пов'язані зі здоров'язбережувальними технологіями у вищій школі.

Інформаційні матеріали Міністерства освіти і науки України звертають увагу науково-педагогічного загалу на той факт, що здоров'яформуючі технології здорового способу життя здобувачів вищої освіти мають три важливі напрями: «сприяння оптимістичному настрою, зміцнення психічного здоров'я, заохочення здорових звичок» (Освіта України в умовах воєнного стану, 2022). Освітній процес і студентоцентризм в закладах вищої освіти має спиратися на процес сприяння оптимістичному настрою: на підтримку та зв'язок, які ми відчуваємо в оточенні близьких людей, (можуть суттєво вплинути на наші погляди на життя); на сильні соціальні стосунки, які створюють систему підтримки, яка піднімає нам настрій, дозволяючи бачити світлий бік речей навіть у важкі часи; на обмін досвідом, сміхом і навіть труднощами з близькими людьми. Все це вселяє в серця, як здобувачів вищої освіти, так і науково-педагогічних працівників надію та оптимізм (Освіта України в умовах воєнного стану, 2022).

У сучасній діяльності закладів вищої освіти диверсифікація освітніх технологій дозволяє активно і результативно їх поєднувати через модернізацію традиційного навчання та переорієнтацію його на ефективне, цілеспрямоване, більш актуальне. За такого підходу відбувається акцентування на особистісному розвитку майбутніх фахівців. Це дозволить здобувачам вищої освіти більш ефективно оволодівати новим досві-

дом творчого і критичного мислення, рольового та імітаційного моделювання пошуку вирішення освітніх завдань (особливо для магістрантів) та ін. (Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи, 2011: 319).

Стаття 47 Закону України «Про вищу освіту» (2014) характеризує освітній процес таким чином: «Освітній процес – це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що проводиться у закладі вищої освіти (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості» (Про вищу освіту: Закон України, 2014).

Як вже наголошувалося, звертаємо увагу, що дистанційна форма здобуття освіти – це індивідуалізований процес здобуття освіти, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу в спеціалізованому середовищі (Про вищу освіту: Закон України, 2014). Необхідно також пам'ятати і про мету освіти взагалі. Закон України «Про освіту» (2017) констатує, що «Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору» (Про освіту: Закон України, 2017).

Вітчизняні науковці стверджують, що здоров'язбережувальні технології є освітнянським феноменом та частиною сучасної педагогічної науки, яка вивчає і розробляє зміст і методи навчання здоровому способу життя здобувачів вищої освіти. Здоров'язбереження у системі вищої освіти має гарантувати збереження здоров'я всіх суб'єктів освітнього процесу ЗВО. Здоров'язбережувальна технологія має забезпечувати мотивацію збереження здоров'я та організовувати в цьому напрямі освітній процес вітчизняних університетів. *Інноваційні технології в освітньому процесі вищої школи* – це нові методи та способи взаємодії науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти, які забезпечу-

ють ефективні результати освітньої діяльності. До інноваційних освітніх технологій можна віднести електронні книги, підручники, онлайн-системи самостійних завдань, відео лекції, цифрові картки та інші інструменти, що використовуються здобувачами закладів вищої освіти різних спеціальностей та викладачами. Здоров'язбережувальні технології – це побудова послідовності факторів, що попереджують руйнування здоров'я при одночасному створенні системи сприятливих для здоров'я умов. Поняття «здоров'язбережувальні технології» об'єднує у собі всі напрямки діяльності закладу вищої освіти щодо формування, збереження та зміцнення здоров'я здобувачів. Розглянемо більш конкретно поняття здоров'язбереження. Основа здоров'язбереження полягає у психічній, духовній, соціальній, фізичній гармонії здобувачів вищої освіти, а також з доброзичливих стосунках з оточуючими, природою та самим собою. Тобто, здоров'язбережувальна технологія – це система заходів, спрямованих на збереження і зміцнення фізичного, психічного, емоційного, морального і соціального здоров'я об'єкта і суб'єкта освітнього процесу вищої школи.

Здоров'язбережувальних технологій виокремлено доволі багато. До **здоров'язбережувальних технологій** відносимо: технології збереження та стимулювання здоров'я (рухлива активність, гімнастика, стретчинг, ритмопластика, динамічні паузи, ігрові квести та ін.); технології формування здорового способу життя (заняття з фізичної культури, комунікативні ігри, ігротерапія, самомасаж та ін.); корекційні технології (арттерапія, психогімнастика та ін.). Проте, науковці наголошують на важливості таких: гігієнічне навчання (раціональне харчування, догляд за тілом, зубами); навчання життєвим навичкам (управління емоціями, вирішення конфліктів та ін.); профілактика травматизму; профілактика зловживання психоактивних речовин; статеве виховання та ін. Наголосимо на потребі мотивації здобувачів вищої освіти з метою робити певні речі, які мають сприяти збереженню їх здоров'я. Необхідними здоров'язбережувальними умовами організації освітнього процесу в закладах вищої освіти вітчизняні науковці вважають такі: сприятливі умови навчання здобувачів в закладах вищої освіти (відсутність стресу, адекватність вимог, доцільність освітніх методик); оптимальна організація освітнього процесу (відповідно до вікових, статевих, індивідуальних особливостей і гігієнічних вимог як для бакалаврантів, так і для магістрантів); достатній і раціонально організований режим рухової активності (особливо для

магістрантів). Важливо також визначити мету здоров'язбережувальних освітніх технологій – це забезпечення умов для фізичного, психічного, соціального та духовного комфорту здобувачів вищої освіти, їх продуктивній освітній взаємодії. Це означає, що здобувачам освіти важливо дати можливість реалізовуватися в подальшій професійній діяльності та особистому житті. А це, в свою чергу, залежить від формування у бакалаврантів та магістрантів різних спеціальностей необхідних компетентностей щодо здоров'язбереження.

В практичній здоров'язбережувальній діяльності науково-педагогічні працівники закладів вищої освіти в більшій мірі спираються а такі **функції здоров'язбережувальних освітніх технологій**: формувальну (умови освітнього процесу для здобувачів (бакалаврату, магістратури), установки на збереження власного здоров'я, спадковість та ін.); інформаційно-комунікативну (трансляція досвіду дотримання принципів здоров'язбереження); діагностичну (моніторинг рівня розвитку здобувачів вищої освіти на основі прогностичного контролю та ін.); адаптивну (формування у бакалаврантів та магістрантів спрямованості на здоровий спосіб життя); рефлексивну (важливо спиратися на попередній власний досвід збереження здоров'я); інтегративну (необхідно поєднувати різні наукові концепції з здоров'язбереження) та ін. В практичному використанні здоров'язбережувальних технологій здоров'язбереження трактується не як сукупність лікувально-профілактичних заходів, а як форма розвитку здобувачів вищої освіти. Системоутворюючим засобом здоров'язбереження здобувачів вищої освіти різних спеціальностей є індивідуально-диференційований підхід. Ефективність здоров'язбережувальної діяльності також прямо пов'язана з активним залученням здобувачів вищої освіти різних спеціальностей до поза аудиторної роботи, реалізації оздоровчих просвітницьких та превентивних програм, соціально значимих акцій, проєктів. Це вимагає нових підходів до організації здоров'язбережувального освітнього процесу, поза аудиторної роботи, а значить, і відповідної підготовки майбутніх фахівців (як бакалаврантів, так і магістрантів) (Гінзбург & Полішко & Полушкін & Гальченко, 2011: 46–52; Карапузова, 2015: 39–45). В наш час існує потреба конкурентоспроможності для майбутніх фахівців різних сфер, професійної і соціальної мобільності, здатності до неперервного самовдосконалення. Але останнім часом відзначається катастрофічне зниження рівня здоров'я здобувачів вищої освіти, що чинить негативний вплив на якість освітніх результатів професійної підготовки.

Ю. Бистрова наголошує, що освітні інновації характеризуються цілеспрямованим процесом часткових змін та ведуть до модифікації мети, змісту, методів, форм навчання, способів і стилю діяльності, адаптації освітнього процесу до сучасних вимог часу і соціальних запитів ринку праці у сучасній Україні. Крім того, використання здоров'язбережувальних технологій в закладах вищої освіти має полягати в сучасній організації нестандартних як лекційних, так і практичних занять; індивідуалізації засобів навчання; кабінетного, групового і додаткового навчання; факультативного, за вибором здобувачів вищої освіти як бакалаврантів, так і магістрантів (Бистрова, 2015: 28).

Побудова національної системи освіти в Україні передбачає новий підхід до професійної підготовки майбутніх кадрів. Важливим аспектом цієї роботи необхідно вважати використання здоров'язбережувальних технологій в закладах вітчизняної вищої освіти різних спеціальностей. Використання нових інтенсивних здоров'язбережувальних технологій у вітчизняних закладах вищої освіти прискорить процес формування всебічно розвиненої особистості здобувачів вищої освіти, більш активне включення їх в суспільні процеси, набуття соціально значущих характеристик поведінки як в особистому житті, так і в професійній діяльності.

Висновки. 1. Використання здоров'язбережувальних технологій збереже здоров'я здобувачів вищої освіти і сприятиме успішній професійній самореалізації та саморозвитку. 2. Забезпечення використання здоров'язбережувальних технологій має спиратися на особливості пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти різних спеціальностей (бакалаврат, магістратура), на варіативність методів і форм навчання. 3. В практичному використанні здоров'язбережувальних технологій здоров'язбереження трактується не як сукупність лікувальних та профілактичних заходів, а як форма розвитку здобувачів вищої освіти. 4. Системоутворюючим засобом здоров'язбереження здобувачів вищої освіти різних спеціальностей є індивідуальний диференційований підхід. 5. В процесі формування здоров'язбережувальної компетентності здобувачів вищої освіти виокремлено такі етапи: мотиваційний; теоретичний; практичний.

Подальшими перспективами наукових розвідок вважаємо дослідження мотиваційного етапу формування здоров'язбережувальної компетентності здобувачів вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бистрова Ю.В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України. *Право та інноваційне суспільство*. № 1 (4). 2015. С. 27–28.
2. Бужина І., Носовець Н., Калмыков О. Здоров'язбереження здобувачів вищої освіти в умовах воєнного стану. *Дидактика: науковий журнал*. Вип. 1(8) 2024. С. 36–44.
3. Гінзбург В.Г., Полішко Т.М., Полушкін П.М., Гальченко Д.В. Психолого-педагогічні засади формування здорового способу життя. *Педагогіка здоров'я: зб. наук. пр. ВНПК*. Харків: Арт-прес, 2011. С. 46–52.
4. Грибан Г.П. Фізичне виховання студентів аграрних вищих навчальних закладів: монографія. Житомир, 2012. 514 с.
5. Грищенко С.В., Бужина І.В., Шапаренко І.Є. Проблема об'єктивного оцінювання в процесі використання здоров'язбережувальних технологій у вищій школі. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка*. Серія: Педагогічні науки. Чернігів: ЧНПУ, 2022. Вип. 17(173). С. 15–22.
6. Замрозевич-Шадріна С.Р., Вікторова Л.В., Єфімов Д.В. Проблема здоров'язбереження здобувачів вищої освіти в умовах дистанційного навчання. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 43. 2022. Т. 1. С. 105–109.
7. Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи: монографія. П.Ю. Саух та ін. Ред. П.Ю. Саух. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. С. 14, 319.
8. Кабацька О.В., Шуба Л.В., Шуба В.В. Здоров'язбережувальне освітнє середовище у закладі вищої освіти. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Вип. 5(125) 2020. С. 85–89.
9. Карапузова Н.Д. Здоров'язбережувальні технології у системі професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2015. Т. 1. С. 39–45. DOI: 10.15561/18189172.2015.0108
10. Ковальова О.В., Цапко А.М., Прокоф'єва О.О., Грищенко С.В. Здоров'язбереження в освітньому середовищі закладів загальної середньої освіти. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. № 1(349). Ч. 1. 2022. С. 165–174. URL: Частина 1 <http://visnyk.luguniv.edu.ua/index.php/vped/issue/view/33>.
11. Носко М.О., Грищенко С.В., Носко Ю.М. Формування здорового способу життя: навчальний посібник. Київ: «МП Леся», 2013. 160 с.
12. Оржеховська В.М. Валеологічні знання дітям і молоді. *Освіта України*. 1999. № 36. С. 10–11.
13. Освіта України в умовах воєнного стану. Інформаційно-аналітичний збірник. Міністерство освіти і науки України. Київ, 2022. 358 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2022/Mizhn.serpn.ped.nauk-prakt.konferentsiya/Inform-analityc.zbirn-Osvita.Ukrayiny.v.umovakh.voyennoho.stanu.22.08.2022.pdf> (data zvernennia: 02.12.2024).
14. Про вищу освіту: Закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556 VII. Редакція № 4034-IX від 29.10.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
15. Про затвердження Положення про дистанційне навчання: від 25.04.13 р. № 466: Наказ МОН України. URL: https://osvita.ua/legislation/Dist_osv/2999/ (дата звернення 01.12.2024).
16. Про освіту: Закон України. 2017. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2017. № 38-39. Ст. 380. Редакція № 4017-IX від 15.11.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
17. Щодо діяльності психологічної служби в системі освіти у 2022/2023 навчальному році: Лист Міністерства Освіти і науки України № 1/8794-22 від 2 серпня 2022 року. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-diyalnosti-psihologichnoyi-sluzhbi-u-sistemi-osviti-v-2022/2023-navchalnomu-roci> (data zvernennia: 02.12.2024).
18. Garcy A.M., Berliner D.C. A critical review of the literature on the relationship between school quality and health in equalities. *Review of Education*, 2018. V. 6. No. 1. Pp. 40–66. DOI: <https://doi.org/10.1002/rev3.3106>.

REFERENCES

1. Bystrova, Yu.V. (2015). Innovatsiini metody navchannia u vyshchii shkoli Ukrainy. [Innovative teaching methods in higher education in Ukraine]. *Pravo ta innovatsiine suspilstvo*. – Law and innovative society. № 1 (4), pp. 27–28 [in Ukrainian].
2. Buzhyna, I., Nosovets, N., Kalmykov, O. (2024). Zdoroviazberezhennia zdobuvachiv vyshchoi osvity v umovakh voiennoho stanu. [Health protection of higher education students under martial law]. *Dydaktyka: [Didactics]: naukovyi zhurnal*. Vyp. 1(8), pp. 36–44 [in Ukrainian].
3. Hinzburh, V.H., Polishko, T.M., Polushkin, P.M., Halchenko D.V. (2011). Psykholoho-pedahohichni zasady formuvannia zdorovoho sposobu zhyttia. [Psychological and pedagogical principles of forming a healthy lifestyle]. *Pedahohika zdorovia: [Health pedagogy]: zb. nauk. pr. VNPk*. Kharkiv: Art-pres, pp. 46–52 [in Ukrainian].
4. Hryban, H.P. (2012). Fyzyczne vykhovannia studentiv ahrarnykh vyshchyykh navchalnykh zakladiv: [Physical education of students of agricultural higher educational institutions]: monohrafia. [monograph]. Zhytomyr [in Ukrainian].
5. Hryshchenko, S.V., Buzhyna, I.V., Shaparenko, I.E. (2022). Problema obiektyvnoho otsiniuvannia v protsesi vykorystannia zdoroviazberezhuvalnykh tekhnolohii u vyshchii shkoli. [The problem of objective assessment in the process of using health-saving technologies in higher education]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T.H. Shevchenka*. – Bulletin of T.H. Shevchenko Chernihiv National Pedagogical University. Serii: Pedahohichni nauky. Chernihiv: ChNPU, Vyp. 17(173), pp. 15–22 [in Ukrainian].
6. Zamrozevych-Shadrina, S.R., Viktorova, L.V., Yefimov, D.V. (2022). Problema zdoroviazberezhennia zdobuvachiv vyshchoi osvity v umovakh dystantsiinoho navchannia. [The problem of preserving the health of higher education students in distance learning conditions]. *Innovatsiina pedahohika*. – Innovative pedagogy, Vyp. 43. T. 1, pp. 105–109 [in Ukrainian].

7. Innovatsii u vyshchii osviti: problemy, dosvid, perspektyvy (2011): [Innovations in higher education: problems, experiences, prospects]: monohrafiia. [monograph] P.Iu. Saukh ta in. Red. P.Iu. Saukh. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, pp. 14, 319 [in Ukrainian].
8. Kabatska, O.V., Shuba, L.V., Shuba, V.V. (2020). Zdoroviazberezhuvalne osvitnie seredovyshe u zakladi vyshchoi osvity. [Health-preserving educational environment in a higher education institution]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. – Scientific journal of the M.P. Dragomanov National Polytechnic University*. Vyp. 5(125) 2020, pp. 85–89 [in Ukrainian].
9. Karapuzova, N.D. (2015). Zdorov'iazberezhuvalni tekhnologii u systemi profesiinoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv pochatkovykh klasiv. [Health-saving technologies in the system of professional training of future primary school teachers]. *Pedahohika, psykholohiia ta medyko-biologichni problemy fizychnoho vykhovannia i sportu. – Pedagogy, psychology and medical and biological problems of physical education and sports*. T. 1, pp. 39–45. DOI: 10.15561/18189172.2015.0108 [in Ukrainian].
10. Kovalova, O.V., Tsapko, A.M., Prokofieva, O.O., Hryshchenko, S.V. (2022). Zdoroviazberezhennia v osvitnomu seredovyshezi zakladiv zahalnoi serednoi osvity. [Health protection in the educational environment of secondary education institutions]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka. – Bulletin of Luhansk Taras Shevchenko National University*. № 1(349). Ch. 1, pp. 165–174. URL: <http://visnyk.luguniv.edu.ua/index.php/vped/issue/view/33> (data zvernennia: 02.12.2024) [in Ukrainian].
11. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro dystantsiine navchannia: [On approval of the Regulations on distance learning]: vid 25.04.13 r. № 466: Nakaz MON Ukrainy [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine]. URL : https://osvita.ua/legislation/Dist_osv/2999/ (data zvernennia: 02.12.2024) (data zvernennia: 02.12.2024) [in Ukrainian].
12. Nosko, M.O., Hryshchenko, S.V., Nosko, Yu.M. (2013). Formuvannia zdorovoho sposobu zhyttia: [Formation of a healthy lifestyle]: navchalnyi posibnyk. [tutorial]. Kyiv: «MP Lesia» [in Ukrainian].
13. Orzhekhovska, V.M. (1999). Valeolohichni znannia ditiam i molodi. [Valeological knowledge for children and youth]. *Osvita Ukrainy. – Education of Ukraine*. № 36, pp. 10–11 [in Ukrainian].
14. Osvita Ukrainy v umovakh voiennoho stanu. (2022). [Education in Ukraine under martial law]. Informatsiino-analitychnyi zbirnyk. [Information and analytical collection]. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Kyiv. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2022/Mizhn.serp.n.ped.nauk-prakt.konferentsiya/Informanalyc.zbirn-Osvita.Ukrayiny.v.umovakh.voyennoho.stanu.22.08.2022.pdf> (data zvernennia: 02.12.2024) [in Ukrainian].
15. Pro vyshchu osvitu: [About higher education] Zakon Ukrainy [Law of Ukraine] vid 1 lyp. 2014 r. № 1556 VII. Redaktsiia № 4034-IX vid 29.10.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (data zvernennia: 02.12.2024) [in Ukrainian].
16. Pro osvitu: [About education] Zakon Ukrainy. [Law of Ukraine]. 2017. *Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR)*, [Information from the Verkhovna Rada] 2017. № 38-39. St. 380. Redaktsiia № 4017-IX vid 15.11.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (data zvernennia: 02.12.2024) [in Ukrainian].
17. Shchodo diialnosti psykholohichnoi sluzhby v systemi osvity u 2022/2023 navchalnomu rotsi: (2022) [Regarding the activities of the psychological service in the education system in the 2022/2023 academic year]: Lyst Ministerstva Osvity i nauky Ukrainy [Letter from the Ministry of Education and Science of Ukraine] № 1/8794-22 vid 2 serpnia 2022 roku. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-diyalnosti-psiologichnoyi-sluzhbi-u-sistemi-osviti-v-2022/2023-navchalnomu-roci> (data zvernennia: 02.12.2024) [in Ukrainian].
18. Garcy A.M., Berliner D.C. Acritical review of the literature on the relationship between school quality and health in equalities. *Review of Education*, 2018. V. 6. No. 1. Pp. 40–66. DOI: <https://doi.org/10.1002/rev3.3106> (data zvernennia: 02.12.2024)